

زمینه‌های سیاسی و اجتماعی
شکل‌گیری و گسترش
اخوان المسلمین

(۱۹۲۸ - ۱۹۸۱)

www.ketab.ir

کیکاوس فتحعلی‌زاده

سرشناسه	فتحعلی زاده، کیکاوس، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	زمینه های سیاسی و اجتماعی شکل گیری و گسترش اخوان المسلمین (۱۹۸۱-۱۹۲۸)
	کیکاوس فتحعلی زاده.
مشخصات نشر	رشت: بلور، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	۲۰۰ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۰۸۲-۳۱-۸:
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
یادداشت	کتابنامه: ص: ۱۵۶-۱۵۲.
موضوع	اخوان المسلمین
موضوع	اخوان المسلمین (مصر)
رده بندی کنگره	۱۳۸۹ز/۹۲/۱۰۷/۸۳/DT
رده بندی دیویی	۳۲۰/۵۵۰۹۶۲:
شماره کتابشناسی ملی	۲۲۶۱۶۶۵:

زمینه های سیاسی و اجتماعی شکل گیری و گسترش اخوان المسلمین

نویسنده:	کیکاوس فتحعلی زاده
ناشر:	انتشارات بلور
نوبت چاپ:	اول
تاریخ انتشار:	۱۳۹۰
امور فنی:	مؤسسه ساقی
چاپ و منقادی:	چاپ زیتون
شمارگان:	۳۰۰۰
قیمت:	۴۲۰۰ تومان

نشانی: رشت، خیابان امام خمینی، کوچه افروز، جنب مسجد، انتشارات بلور
 همراه: ۰۹۱۳۱۹۷۵۱۲۳ تلفن: ۰۱۳۱-۲۲۵۵۷۵ فکس: ۰۱۳۱-۲۲۵۶۱۷

Email: boloor_publications@gmail.com

فهرست مطالب

مقدمه مؤلف.....	۱۱
-----------------	----

فصل اول: مباحث نظری جنبش‌های اجتماعی

مفهوم جنبش اجتماعی.....	۱۴
نظریه‌های مربوط به جنبش‌های اجتماعی.....	۱۶
الف - فردگرایی.....	۱۶
ب - رابطه گرایی.....	۱۸
ج - جبرگرایی اجتماعی.....	۲۰
جمع بندی.....	۲۱
نظریه‌های متعارف.....	۲۲
چشم انداز ساختی - کارکردی.....	۲۳
نظریه‌های متاخر.....	۲۴
چشم انداز بسیج منابع.....	۲۴
چشم اندازهای ساختی - ارزش محور.....	۲۶
چشم اندازهای ساختی - هویت محور.....	۲۷
اتحاد چارچوب تفسیر جنبش و هواداران.....	۳۰
۱- گستره هدف‌های جنبش.....	۳۱
۲- درجه موفقیت جنبش.....	۳۲
۳- پیوند گروه‌های مجزا.....	۳۲
۴- پیوند با نخبگان فرهنگی مستقر.....	۳۲

۳۲	رویکردهای محافظه کاری، اصلاحی و انقلابی در جنبشهای اجتماعی
۳۳	رویکردهای محافظه کاری
۳۵	رویکردهای اصلاحی
۳۶	رویکردهای انقلابی
۳۸	جمع بندی

فصل دوم: خاستگاه فکری جنبشهای اسلامی معاصر (از بنیادگرانی تا رادیکالیسم اسلامی)

۴۰	زمینه تاریخی
۴۱	نگرش محافظه کارانه اندیشه سیاسی اسلامی
۴۴	الف - بنیاد گرایی
۵۰	ب - رادیکالیسم اسلامی
۵۴	حرکتهای اصلاحی شیعی
۵۵	جمع بندی

فصل سوم: شکل گیری جنبش اخوان المسلمین

۵۸	سیری در تاریخ مصر
۶۰	بررسی زمینه های سیاسی سیر تحول احزاب و گروهها در مصر
۶۵	شرایط اجتماعی و سیاسی مصر در زمان پیدایش اخوان المسلمین
۷۱	پیدایش جنبش اخوان المسلمین
۷۱	شخصیت حسن البنا متناسب با شرایط
۷۵	ترک قاهره و استخدام به عنوان معلم
۷۶	وضعیت شهر اسماعیلیه و تأسیس سازمان (جنبش)
۷۶	زمینه سازی برای اعلام موجودیت
۷۷	اعلام موجودیت اخوان المسلمین
۷۹	فعالیت نیمه مخفی
۸۱	اولین مخالفت نظام سلطنتی
۸۱	انتقال حسن البنا به قاهره و نخستین اختلاف درونی
۸۲	جمع بندی

فصل چهارم: گسترش اخوان المسلمین در مصر

۸۶	قاهره و جهش تکاملی اخوان
۸۹	کنگره های عمومی سازمان
۹۰	اخوان المسلمین در زمان جنگ جهانی دوم
۹۲	اخوان المسلمین پس از جنگ جهانی دوم
۹۲	وضع مصر پس از جنگ
۹۳	آغاز تنش مابین اخوان المسلمین و حزب وفد
۹۵	تشدید اختلافات داخلی در نهضت اخوان المسلمین
۹۷	نبرد فلسطین و نقش برجسته اخوان
۹۹	انحلال اخوان المسلمین
۹۹	خشونت عامل اصلی انحلال
۱۰۳	ترور حسن البنا
۱۰۵	سازماندهی مجدد - مرحله دوم
۱۰۶	کابینه حزب وفد و اخوان
۱۰۶	اعلام موجودیت رسمی
۱۰۷	نقش اخوان در قیام ملی
۱۰۸	اخوان در زمان جمال عبدالناصر
۱۰۸	دورنمای روابط اخوان و گروه ناصر
۱۰۹	نقش اخوان در انقلاب (کودتا) ۱۹۵۲
۱۱۰	ترور نافرجام و سرکوب اخوان المسلمین
۱۱۲	گسترش سریع اخوان در زمان انور سادات
۱۱۲	زمینه های گسترش
۱۱۲	تحلیل روابط اخوان و انور سادات
۱۱۴	تأثیر انقلاب اسلامی ایران در اوضاع مصر
۱۱۴	ترور انور سادات
۱۱۵	جمع بندی

فصل پنجم: اهداف، سیاست‌ها و گروه‌های جدا شده از اخوان المسلمین

جهان بینی اخوان المسلمین	۱۲۰
مصر	۱۲۰
غرب	۱۲۲
اسلام	۱۲۲
روش و برنامه اخوان المسلمین	۱۲۶
اصول اخوان المسلمین	۱۲۹
اخوان المسلمین و سیاست	۱۳۴
اساسنامه اخوان المسلمین	۱۳۹
گروه‌های جدا شده اخوان المسلمین	۱۴۱
۱- جماعه الجهاد	۱۴۱
تفکرات و اندیشه‌های حاکم بر گروه جهاد	۱۴۲
خاستگاه جغرافیایی و فرهنگی	۱۴۳
رهبر گروه	۱۴۴
۲- جماعه المسلمین (التکفیر و الهجره)	۱۴۴
شناسنامه گروه	۱۴۴
تفکرات و اندیشه‌های حاکم بر گروه	۱۴۵
خاستگاه جغرافیایی و فرهنگی	۱۴۷
جمع بندی	۱۴۷

فصل ششم: اخوان المسلمین در خارج مصر

مراحل تأسیس شعب اخوان المسلمین	۱۵۵
اخوان المسلمین در سوریه	۱۵۶
سوسیالیسم اسلامی و اخوان سوریه	۱۶۳
اخوان المسلمین در فلسطین	۱۶۴
اخوان المسلمین لبنان با اهدافی متفاوت	۱۶۶
اخوان المسلمین در سودان	۱۶۸
روند تکوین اخوان در سودان	۱۶۹

- اخوان المسلمین لیبی و تونس..... ۱۷۱
- لیبی..... ۱۷۱
- النهضة تونس..... ۱۷۲
- اخوان المسلمین در افغانستان..... ۱۷۳
- ایران و اخوان المسلمین..... ۱۷۵
- تاریخچه روابط سیاسی ایران و مصر..... ۱۷۵
- در زمان فاطمیان..... ۱۷۶
- قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ایران..... ۱۷۷
- واگرای و تقابل بین مصر و جمهوری اسلامی ایران..... ۱۷۷
- دارالتقرب مذاهب اسلامی..... ۱۸۰
- اخوان و انقلاب اسلامی ایران..... ۱۸۱
- جمع بندی..... ۱۸۴

نتیجه گیری

- زمینه های شکل گیری و گسترش در داخل مصر..... ۱۹۱
- الف - علل اصلی..... ۱۹۱
- ب - علل فرعی..... ۱۹۲
- فهرست منابع..... ۱۹۵

مقدمه مؤلف

عقب ماندگی داخلی و هجوم استعمار غربی به کشورهای اسلامی در قرون اخیر دو مساله محوری و عمده با آثار و عوارض سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بوده که در جوامع اسلامی سیاستمداران و علما را به واکنش وادار نموده است.

کشور مصر نیز در حالی که در سال ۱۹۲۸ میلادی از استعمار خارجی رنج می‌برد شاهد ظهور فردی بنام حسن البنا در عرصه دینی، اجتماعی و سیاسی بود که به همراه شش تن از مریدانش، جنبش اخوان المسلمین را بنا نهاد، تا بواسطه آن بتواند میلیونها مسلمان مصری را وارد عرصه اجتماعی و سیاسی نماید.

اخوانی‌ها از تمامی حرکت‌های تاریخ تسنن متفاوت بوده و طی چندین دهه با تحول ایدئولوژیکی به فعالیت خویش ادامه داده اند. به طوری که امروزه اخوان المسلمین یک جریان فکری قوی در صحنه سیاسی بسیاری از کشورهای اسلامی است که توجه اعضای آن به سیاست تقریباً به اندازه رویکرد دینی آنان می‌باشد. اخوانی‌های جدید بر خلاف اخوانی‌های اولیه اقدام به تحول ایدئولوژیکی در دو مساله ی روحیت عربی و مخالفت با تعدد احزاب) در تفکرات خویش نموده و امروزه خود را طرفدار دموکراسی معرفی می‌نمایند. این جنبش جدا از نقاط ضعف و قوتش توانسته است طرفداران متعددی را در بسیاری از کشورهای اسلامی جذب نمایند که حتی ممکن است بعضاً تصمیمات مستقلی هم اتخاذ نمایند که در این خصوص می‌توان به افغانستان، فلسطین، سودان، سوریه و ... اشاره نمود.

در ارتباط با نگارش کتاب حاضر لازم به یادآوری است که این کتاب نتیجه جمع آوری اینجانب در زمان تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد علوم سیاسی می‌باشد که حال پس از گذشت چند سال تکمیل و با حذف و اضافاتی به چاپ رسیده است که در طی این پژوهش تلاش نموده ام تا حتی‌الامکان برخلاف بسیاری از کتابهای موجود در

کشورمان در کمال بی طرفی در مورد ریشه یابی علل شکل گیری و گسترش سریع اخوان المسلمین به بسیاری از کشورهای اسلامی به عنوان بزرگترین و پایدارترین جنبش اهل سنت که پایگاه مردمی آن در بسیاری از کشورهای اسلامی بر تفکر بازیگران سیاسی تاثیر گزار بوده بررسی نمایم.

این کتاب مشتمل بر شش فصل و نتیجه گیری می باشد که در فصل اول نظریه های مربوط به جنبش های اجتماعی و رویکردهای مختلف آن مباحثی مطرح گردیده و در فصل دوم کتاب در مورد خاستگاه فکری جنبشهای اسلامی معاصر و اصلاح طلبی دینی از بنیاد گرایی تا رادیکالیسم اسلامی بحث شده است. فصل سوم و چهارم کتاب شامل شکل گیری و گسترش اخوان در مصر می باشد و در فصل پنجم در مورد اهداف و سیاستها و گروههای جدا شده از اخوان المسلمین مطالبی ارایه شده است. فصل ششم کتاب اختصاص به اخوانی های خارج از مصر دارد و در پایان نیز نتیجه گیری خلاصه ای ارایه شده است.

در پایان جا دارد که از زحمات اساتید بزرگوار آقایان دکتر حسین رفیع و دکتر سعید میر ترابی تشکر نموده و امیدوارم کتاب حاضر مورد استفاده دانش پژوهان بخصوص دانشجویان رشته علوم سیاسی و سایر علاقمندان واقع گردد.

کیکاوس فتحعلی زاده مالک

آستارا - پاییز ۱۳۸۹